Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas 14 (2023) 95-114

Online ISSN: 2717-2325

Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas

Journal homepage: http://www.gsma.lu.ac.ir

Lorestan University

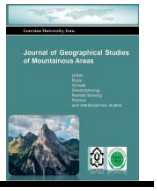

Research Paper

Identification and analysis of factors inhibiting rural development in Khalkhal County

Manoucher Aghaei Hashjin[a], Nasrollah Molaee Hashjin, [b*] Eisa Pourramazan [c]

[a] PhD student in Geography and Rural Planning, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran.
[b]Professor of Geography Department, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran.
[c]Assistant Professor of Geography Department, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran.

ARTICLE INFO

Article history:
Received: 29 June 2022;
Accepted: 06 October 2022
Available online 06 August 2023

Keywords:
Inhibiting factors, rural development, and Khalkhal city.

ABSTRACT

Rural development is a part of development programs in every country, which is used to transform the structure of rural society and can be considered an important factor in improving the living conditions of people, especially the low-income group in the village and their self-sufficiency. Considering the importance of the topic of this research, with the aim of identifying and analyzing the factors that prevent rural development, it seeks to provide appropriate solutions in the field of achieving rural development. The statistical population of the research is all the rural settlements of Khalkhal city (150 villages) located in the three sections of Khoresh Rostam, Shahroud and Markazi, which have been fully enumerated. The research method is descriptive-analytical and with the help of a questionnaire, information was collected in five environmental-ecological, social-cultural, economic, physical-spatial and meditative-institutional dimensions and analyzed with the help of SWOT method. The results showed that 34 factors inhibiting rural development were identified in the villages of Khalkhal city, and these factors were leveled based on the degree of importance and the results showed that 6 factors were at level one, 5 factors were at level two, 7 factors were at level three and 16 The factor is at the level of four importance. According to the important factors and with the help of a quantitative strategic planning matrix, factors such as: accurate identification of tourism resources, prevention of migrant workers, reduction of unemployment and especially seasonal unemployment at the city level are among the most important factors that focus on and efforts To fade or fade them, it accelerates the possibility of achieving rural development in the study area.

1. Introduction

Khalkhal city, having a high percentage of rural residents, is facing challenges such as indiscriminate migration to cities and marginalization, unemployment growth, the creation of false jobs, and the depopulation of villages, which gradually causes Remaining unused is an important part of the reserves and resources given by God to the villages, but considering that it has the necessary potential for a good rural life and it seems, it can be developed by preparing and explaining the solutions for rural development in Khalkhal city. A village was achieved. Certainly, considering the importance of rural development, identifying and analyzing the factors that hinder rural development in the villages of Khalkhal can help to provide a suitable solution in the field of rural development, and by identifying these factors, rural managers and officials can easily choose practical solutions and in the direction of To do rural development. Perhaps the lack of importance to the issue causes more migration of villagers and increase in poverty and dissatisfaction in the villages of the city.

*Corresponding Author.
Email Adresses: manouchehraghaei1@jmail.com (M. Aghaei Hashjin), nmolaeih@iaurasht.ac.ir (N. Molaee Hashjin*), pourramzan@iaurasht.ac.ir (E. Pourramazan).

To cite this article:
Aghaei Hashjin, M. Molaee Hashjin, N, Pourramazan, E. (2023), Identification and analysis of factors inhibiting rural development in Khalkhal County. Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas, 4(13), 95-114

Doi:10.52547/gsma.4.2.95

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

Therefore, the current research by examining all existing rural settlements in Khalkhal city and with the aim of identifying the factors inhibiting rural development and then analyzing these factors, seeks to provide appropriate solutions at the city level and answer this basic question: what are the factors inhibiting rural development What are they in Khalkhal city and how can these factors be identified and analyzed at the level of a city?

2. Methodology

The statistical population of the research is all the rural settlements of Khalkhal city (150 villages) located in the three sections of Khoresh Rostam, Shahroud and Merzari, which have been fully enumerated. The research method is descriptive-analytical and with the help of a questionnaire, information was collected in five environmental-ecological, social-cultural, economic, physical-spatial and meditative-institutional dimensions and analyzed with the help of SWOT method.

3. Results

The results showed that 34 factors inhibiting rural development were identified in the villages of Khalkhal city, and these factors were leveled based on the degree of importance and the results showed that 6 factors were at level one, 5 factors were at level two, 7 factors were at level three and 16 The factor is at the level of four importance. According to the important factors and with the help of a quantitative strategic planning matrix, factors such as: accurate identification of tourism resources, prevention of migrant workers, reduction of unemployment and especially seasonal unemployment at the city level are among the most important factors that focus on and efforts To fade or fade them, it accelerates the possibility of achieving rural development in the study area.

4. Discussion

The lack of accurate identification of tourism resources with the aim of turning them into tourist attractions and the lack of conditions to increase the retention rate of tourists, the sending of immigrants to urban, rural and nomadic settlements with the aim of employment and the negative growth rate of the population in the entire city and especially in the rural and nomadic areas. The rate of unemployment and especially seasonal unemployment at the city level is one of the most important factors that focus on them and try to erase or diminish them, accelerates the possibility of achieving rural development in the study area.

5. Conclusion

In a final summary, it can be said that the results of the analysis show the many challenges and bottlenecks that are in the way of sustainable rural development and the realization of sustainability in the villages of Khalkhal city. Fundamental planning and management in order to achieve sustainable development and fill the gap, requires a correct understanding of the weaknesses and the solutions that are obtained in the shadow of the analysis of the level of sustainability. Based on this, in all the villages of Khalkhal city, the time has come to remove dualistic tendencies from development planning. The tendencies that place the city in front of the countryside and the industry in front of agriculture, instead, the tendency to place the city next to the village and industry next to agriculture and in general the coordination of these elements in development planning should be considered. be It should be tried to identify the existing obstacles in the way of coordination, comprehensiveness and putting the above elements together, so that in this way the villages of this city can achieve sustainable development in dimensions (economic, social, physical, environmental, institutional).) to achieve

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

سال چهارم، شماره دوم (پیاپی ۱۴)، تابستان ۱۴۰۲، ۱۱۴-۹۵.

شاپای الکترونیکی: ۲۳۲۵-۲۷۱۷

فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی

http://www.gsma.lu.ac.ir

دانشگاه لرستان

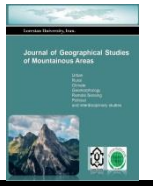

مقاله پژوهشی

شناسایی و تحلیل عوامل بازدارنده توسعه روستایی در شهرستان خلخال

منوچهر آقایی‌هشجین [۱]، نصرالله مولایی‌هشجین [۲*]، عیسی پوررمضان [۳]

[۱] دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.

[۲*] استاد گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.

[۳] استادیار گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران.

چکیده

توسعه روستایی بخشی از برنامه‌های توسعه در هر کشوری محسوب می‌شود که در جهت دگرگون سازی ساختار جامعه روستایی به کار می رود و می‌تواند عاملی مهم در بهبود شرایط زندگی افراد، بالاخص قشر کم درآمد روستا و خودکفایی آنها محسوب گردد. با توجه به اهمیت موضوع این پژوهش با هدف شناسایی و تحلیل عوامل بازدارنده توسعه روستایی به دنبال ارائه راهکارهای مناسب در زمینه دستیابی به توسعه روستایی می باشد. جامعه آماری پژوهش کلیه سکونتگاه‌های روستایی شهرستان خلخال(۱۵۰ روستا) واقع در سه بخش خورش رستم، شاهرود و مرکزی می باشد که تمام شماری شده است. روش تحقیق توصیفی- تحلیلی بوده و با کمک ابزار پرسشنامه اطلاعات در پنج بعد محیطی-اکولوژیک، اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، کالبدی-فضایی و مدیتی-نهادی جمع آوری و به کمک شیوه SWOT تحلیل شده است. نتایج نشان داد، ۳٤ عامل بازدارنده توسعه روستایی در روستاهای شهرستان خلخال شناسایی شد، که این عوامل بر اساس درجه اهمیت سطح بندی شده و نتایج نشان داد، ٦ عامل در سطح یک، ٥ عامل در سطح دو، ۷ عامل در سطح سه و ١٦ عامل در سطح چهار اهمیت قرار دارند، در ادامه نیز به کمک ماتریس کمی برنامه‌ریزی استراتژیک مشخص شد، عواملی از جمله: شناسایی دقیق منابع گردشگری، جلوگیری از مهاجر فرستی ، کاهش بیکاری و بویژه بیکاری فصلی در سطح شهرستان از مهمترین عواملی هستند که تمرکز بر آنها و تلاش برای محو و یا کمرنگ کردن آنها امکان حصول به توسعه روستایی در محدوده مورد مطالعه را تسریع می بخشد.

اطلاعات مقاله

دریافت مقاله:
۱۴۰۱/۰۴/۰۸

پذیرش نهایی:
۱۴۰۱/۰۷/۱۴

تاریخ انتشار:
۱۴۰۲/۰۵/۱۵

واژگان کلیدی:
عوامل بازدارنده، توسعه روستایی، شهرستان خلخال.

نویسنده مسئول:

پست الکترونیک نویسندگان: manouchehraghaei1@jmail.com(م، آقایی‌هشجین)؛ nmolaeih@iaurasht.ac.ir (ن. مولایی‌هشجین*)؛ pourramzan@iaurasht.ac.ir : (ع. پوررمضان)؛

نحوه استنادهی به مقاله: آقایی‌هشجین، منوچهر، مولایی‌هشجین، نصرالله، پوررمضان، عیسی (۱۴۰۲). شناسایی و تحلیل عوامل بازدارنده توسعه روستایی در شهرستان خلخال .فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی. سال چهارم، شماره ۲ (۱۴)، صص ۱۱۴-۹۵.

Doi:10.52547/gsma.4.2.95

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

۱. مقدمه

نقش و جایگاه روستاها در فرایندهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاس محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی و پیامدهای توسعه نیافتگی مناطق روستایی چون فقر گسترده، نابرابری فزاینده، رشد سریع جمعیت، بیکاری، مهاجرت و حاشیه‌نشینی شهری موجب توجه به توسعه روستایی و ختی تقدم آن بر توسعه شهری شده است (Azkiya & Ghafari, 2009). امروزه همگان بر این مورد توافق دارند که توسعه روستایی فراتر از توسعه کشاورزی است و در برگیرنده اهمیت اقتصادی و پتانسیل‌های درآمدزا در موضوعات متنوعی از قبیل فعالیت‌های غیرزراعی، گردشگری روستایی، صنایع دستی، فعالیت‌های بیرون از مزرعه، توسعه زیرساخت‌های فیزیکی و اجتماعی می‌باشد (Rivera and Qamar, 2003).

بنابراین توسعه روستایی در چند دهه اخیر همواره یکی از دغدغه‌های اصلی توسعه در ایران و اکثر کشورهای در حال توسعه بوده و در بسیاری از کشورها، توسعه روستایی راهبردی با اهمیت برای تامین نیازهای اساسی است (Yadghar, 2004: 71-90)، این در حالی است که اکثریت مردم فقیر در روستاها زندگی می‌کنند، افزون بر آن، اهمیت روستاها به عنوان واحدهای تولیدی کوچک از این نظر قابل توجه است که خالی از سکنه شدن هر یک از این روستاها، به معنی تعطیلی یک واحد تولیدی و تبدیل جمعیت تولید کننده دارای شغل و مسکن به جمعیت مصرف‌کننده و فاقد شغل و سرپناه است (Jomepour, 2010). این در حالی است که تجربه چند دهه‌ی اخیر در زمینه توسعه روستایی نشان داد که این بخش از جایگاه مناسبی برخوردار نبوده است، و به طور کلی اهمیت و ضرورت توجه به توسعه روستایی از این منظر قابل بررسی است که حدود ۳۰ درصد جمعیت کشور در مناطق روستایی به سر می‌برند (Ahmadi kish et al, 2016). در واقع به لحاظ انسانی لازم است که مردم روستایی به ویژه افراد فقیر نیز همسان جوامع شهری زندگی کنند و از این فرصت‌ها استفاده نمایند، از سوی دیگر، نقش روستاییان در تولید محصولات غذایی و کشاورزی نیز بسیار حائز اهمیت است. طبق بررسی-های صورت گرفته بیش از ۸۰ درصد فعالیت‌ها و تولیدات کشاورزی مربوط به روستاییان می‌باشد. از لحاظ زیست-محیطی نیز هم حدود ۸۰ تا ۹۰ درصد عرصه‌های طبیعی کشور در کنترل و فعالیت‌های روستاییان است. از همه مهمتر وجود فقر در روستاها و ضرورت محو آن از دیگر ضرورت‌های توسعه روستایی است. طبق بررسی‌های انجام شده ۲۶/۴ درصد خانوارهای روستایی کشور زیر خط فقر قرار دارند و با توجه به این که بخشی از فقر موجود در شهرها نیز منشا روستایی دارد، تامین نیازهای اساسی و جمعیت روستایی و کاهش محو فقر و توسعه معیشت روستایی پایدار آنان در کانون اهداف توسعه روستایی است (Nouruzi & Hayati, 2015).

شهرستان خلخال نیز با داشتن درصد بالای روستانشینی با چالش‌هایی از جمله مهاجرت بی‌رویه به شهرها و حاشیه‌نشینی، رشد بیکاری، به وجود آمدن شغل‌های کاذب و خالی شدن روستاها از سکنه مواجه است که به مرور باعث بدون استفاده ماندن بخش مهمی از ذخایر و منابع خدادادی روستاها شده است، ولی با توجه به اینکه پتانسیل‌های لازم را برای یک زندگی مطلوب روستایی دارد و به نظرمی رسد، می‌توان با تهیه وتبیین راهکارهای توسعه روستایی درشهرستان خلخال به توسعه روستایی دست یافت. مسلما با توجه به اهمیت بحث توسعه روستایی، شناسایی و تحلیل عوامل بازدارنده توسعه روستایی در روستاهای شهرستان خلخال می تواند به ارائه راهکار مناسب در زمینه توسعه روستایی کمک نماید و مدیران و مسئولان روستایی با شناسایی این عوامل براحتی بتوانند راهکارهای عملی را برگزیده و در جهت توسعه روستایی اقدام نمایند. چه بسا عدم اهمیت به موضوع سبب مهاجرت بیشتر روستاییان و افزایش فقر و نارضایی بیشتر در سطح روستاهای شهرستان می‌گردد. بنابراین، پژوهش حاضر با بررسی کلیه سکونتگاه‌های روستایی موجود در شهرستان خلخال و با هدف شناسایی عوامل بازدارنده توسعه روستایی و به دنبال آن تحلیل این عوامل به دنبال ارائه راهکارهای مناسب در سطح شهرستان و

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

پاسخ به این پرسش اساسی است چه عوامل بازدارنده توسعه روستایی در شهرستان خلخال کدامند و چگونه می توان این عوامل را در سطح یک شهرستان شناسایی و تحلیل نمود؟

محققان بسیاری در زمینه توسعه روستایی مطالعه و بررسی نموده‌اند که در ادامه به برخی از آنها اشاره شده است. البته لازم به ذکر است در میان این محققان تعداد معدودی عوامل بازدارنده را بررسی و شیوه SWOT را در جهت ارزیابی توسعه روستایی انتخاب نموده اند اما محققان بسیاری موضوع توسعه روستایی را مورد توجه قرار داده اند.

Ahmadi & Sajadi (2012)، در پژوهشی تحت عنوان، بررسی مولفه‌های بازدارنده توسعه پایدار روستایی از دیدگاه کارشناسان، به این نتایج دست یافتند، ده عامل: ضعف در صنعت گردشگری روستایی، مدیریت نادرست اراضی، نارسایی‌های نظام ترویج کشاورزی، فقدان مشارکت جوامع محلی در برنامه‌های توسعه روستایی، محیط سیاسی حاکم بر بخش کشاورزی، غفلت از دانش بومی روستاییان، عدم توسعه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در روستاها، بهره‌برداری بیش از حد از منابع طبیعی، محیط مالی و اداری حاکم بر کشور و فقدان زیرساخت‌های اساسی برای توسعه صنعتی روستاها شناسایی شدند. Rezvani et al(2016)، در پژوهشی تحت عنوان، شناسایی راهکارهای توسعه روستایی با استفاده از چارچوب مشارکتی SOAR (مورد: روستای میغان)، به این نتایج دست یافتند، ذی‌نفعان مواردی از جمله: مشارکت در ایجاد سردخانه جهت نگهداری محصولات کشاورزی، مشارکت و همکاری در تأسیس شرکت‌های تعاونی متنوع در روستا، برپا شدن بازارهای هفتگی، ایجاد سازوکارهایی جهت تبدیل‌شدن به مرکز بخش در سال‌های آتی، ایجاد کارخانه-جات محلی فراورده‌های دامی با توجه به قابلیت‌های منطقه در تولید شیر، برگزاری مراسم‌های مذهبی عاشورا باشکوه، جذب گردشگر مذهبی- فرهنگی، تشکیل کارگروه اتاق فکر در روستا، ایجاد ساز کارهایی جهت خدمات‌دهی به روستاهای پایین‌دستی و درنهایت مدرن نمودن دامداری‌های موجود را به‌عنوان راهکارهای اجرایی توسعه روستا شناسایی نمودند. Karimi etemad & Yaghobi (2016)، در پژوهشی تحت عنوان، فراتحلیل موانع توسعه روستایی در ایران، به این نتایج دست یافتند، ۲۰ متغیر مانع بر توسعه روستایی اشاره شد، که مهمترین آنها به ترتیب شامل مهاجرت‌های روستایی و تخلیه روستاها، فقر و نابرابری درآمدی، بیکاری، پایین بودن سطح آگاهی مردم روستایی و در نهایت عدم توجه به دانش بومی بود. Falah Tabar (2016)، در پژوهشی تحت عنوان، چالش‌های طرح‌های توسعه روستایی از دیدگاه توسعه پایدار (با استفاده از مدل swot)، به این نتایج دست یافت، توسعه‌ی پایدار و یکپارچه‌ی ملی، ارتباط تنگاتنگ با توسعه‌ی پایدار در سطح منطقه‌ای، شهری و روستایی دارد و نمی‌توان به هیچ وجه توسعه‌ی پایدار روستایی را از آن جدا یا از نظر دور ساخت. لیکن توسعه‌ی پایدار روستایی در تمام برنامه‌ریزی‌های گذشته، نتوانسته موفقیت لازم را در پی داشته باشد. Karim et al (2018)، در پژوهشی تحت عنوان، موانع توسعه روستایی از دیدگاه کشاورزان شهرستان هیرمند، به این نتایج دست یافتند، عامل محیطی با مقدار ویژه ۵/۵۶۴ و متغیر کمبود منابع آبی با بار عاملی ۰/۹۸۶، مهمترین متغیر بوده است. عامل اقتصادی و مدیریتی با مقدار ویژه ۴/۱۲۵ از عوامل مهم دیگر شناسایی گردید که در این متغیر، هزینه‌های زیاد سیستم‌های آبیاری تحت فشار با بار عاملی ۰/۸۵۹ از اهمیت بالایی برخوردار بود. Zaheri et al (2020)، در مقاله خود با عنوان تدوین پیشران های محلی توسعه روستایی با استفاده از روش آینده پژوهی مطالعه موردی: سکونتگاه های روستایی شهرستان بناب با کمک شیوه دلفی، به این نتایج دست یافتند، مهمترین پیشران‌های کلیدی به ترتیب اهمیت، پیشران منطقی کردن قیمت محصولات و حذف دلال و واسطه ها، قطع اثرپذیری روستاها از تحریم ها، گرانی و رکود از طریق استفاده از توانمندی های محلی، توجه مسئولان محلی به الگوهای تنوع معیشتی مانند تغییر الگوی کشت، اصلاح آبیاری، ایجاد اشتغال و کارآفرینی متناسب با مشاغل روستایی، مقابله با خشک شدن دریاچه ارومیه، مقابله با فرسایش خاک متناسب با شرایط خاک هر روستا، کاهش مدت زمان اجرای طرح های عمرانی ازطریق استفاده از امکانات محلی، سرمایه گذاری دولتی در

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

روستاها، دسترسی به شاخص های رفاه اجتماعی از طریق استفاده از توانمندی‌های محلی هر روستا، برنامه‌های آموزش و ترویج در روستاها و توجه به دانش بومی روستایی، می‌باشد. Aref (2010)، در پژوهشی تحت عنوان، موانع توسعه کشاورزی در ایران (مورد مطالعه شهرستان فارس)، به این نتایج دست یافتند، (۶) عامل: شوری آب، کمبود منابع، عدم توسعه منابع انسانی، عدم حمایت دولت، عدم ظرفیت سازمان کشاورزی و فقدان دانش کشاورزی شناسایی شد. Sori & Ebrahimi Meyman (2013)، در پژوهشی تحت عنوان، موانع توسعه پایدار روستایی از دیدگاه صاحب‌نظران، به این نتایج دست یافتند، موانع اصلی برای توسعه پایدار روستایی شامل (۵) عامل: کالبدی-ساختاری، مشکلات سرمایه‌گذاری، ضعف سیاستگذاری، ریسک تولید کشاورزی، عدم مهارت می‌باشد. Esiobu (2015)،در پژوهشی تحت عنوان، بررسی عوامل موثر بر توسعه‌ی کارآفریی کشاورزی در میان کشاورزان در ایالت ایمو نیجریه، به این نتایج دست یافتند، کلید توسعه‌ی کارآفرینی در این منطقه را تغییر و تنوع در زندگی و تمایل به استقلال معرفی کرد. Prisenk & Turk (2022)، در پژوهشی تحت عنوان، ارزیابی مفهوم بین چالش-های توسعه روستایی و سیستم‌های غذایی محلی: ترکیبی بین تحلیل تصمیم‌گیری چند معیاره و اقتصادسنجی، به این نتایج دست یافتند، تشویق به اهمیت اقتصادی، اجتماعی و اثرات زیست‌محیطی بازاریابی و پتانسیل‌های تولید محصولات غذایی محلی، نتیجه روابط خوب و همکاری بین بازیگران در زنجیره تامین مواد غذایی است. همچنین کمک به سیستم بازاریابی موفق و سیستم تولید محصولات غذایی محلی به نیروی کار محلی موجود در مناطق روستایی وابسته است.

یکی از ارکان توسعه، جامعیت و یکپارچه بودن آن در رفع عدم تعادل‌های اقتصادی و اجتماعی مناطق است (Nazmfar, 2017:159). در بسیاری از منابع توسعه به صراحت بیان گردیده است، توسعه روستایی باید مرکز هر بحث و مذاکره در فرایند توسعه ملی باشد (Ake, 1996: 14). توسعه روستایی به معنای ارتقای سطح رفاه و معیشت روستاییان، همواره دغدغه سیاستگذاران توسعه و برنامه‌ریزان در این بخش بوده است (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۷).ادبیات توسعه روستایی با تعاریف متعددی از توسعه روستایی همراه است، به گفته مادو (Madu, 2007: 110)، با توجه به ماهیت چند بعدی توسعه، توسعه روستایی ابزاری برای کمک به روستاییان برای اولویت‌بندی نیازهایشان با بهره-گیری از سازمان‌های بومی و موثر است. این سازمان‌ها، توانایی محلی را فراهم می‌آورند و برای روستاییان، در زیرساخت‌ها و خدمات اجتماعی سرمایه‌گذاری می‌کنند. وی در ادامه بیان می‌کند که توسعه روستایی محیط فرنگی و اجتماعی روستا را بهبود می‌بخشد و باعث تقویت توانایی افراد برای کسب درآمد و رفاه پایدار می‌شود. دستیابی به توازن مناسب میان نیازهای جدید و تقویت تنوع اقتصادی پایدار و توسعه در نواحی روستایی از اهمیت فراوانی برخوردار است (Pourtaheri, 2012: 119). در این راستا، یکی از رویکردهای موثر در توسعه روستایی، توسعه پایدار است. مفهوم توسعه پایدار، نخستین بار به طور رسمی در سال ۱۹۸۷ در گزارش براتلند با عنوان آینده مشترک ما کمّیسیون جهانی محیط زیست و توسعه سازمان ملل مطرح شد. این کمّیسیون، توسعه پایدار را تامین نیازهای نسل حاضر بدون به مخاطره انداختن ظرفیت‌های نسل آینده برای رفع نیازهایشان (Wackernagel &Yount, 2000: 23)، تعریف می‌کند. مفهوم توسعه پایدار به روش‌های گوناگون در قالب مفاهیم متنوعی چون، بیان چشم‌اندازها(Lee & Greed,1993:569)، تبادل ارزش‌ها، توسعه اخلاقی، بازساماندهی اجتماعی، فرایند تحول به سمت آینده‌ی بهتر، عدم به مخاطره انداختن کیفیت محیط زیست (Avijit,1998: 98)، توانمندسازی مردم، ایجاد ظرفیت‌های جدید، احترام به اطلاعات و دانش بومی، افزایش آگاهی و اطلاعات (Dobie, 2004: 31)، رساندن انسان به مرحله‌ی رضایت از زندگی خویش و آزادی انتخاب و برابری در دسترسی به فرصت‌ها (Axinn and Axinn,1997:196)، می‌توان تلقی کرد که همگی به نوعی تبیین‌کننده ایده محوری توسعه پایدار، یعنی برآورده ساختن نیازهای نسل حاضر با در نظر گرفتن نیاز نسل‌های آتی است.

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

باربیر[1] توسعهٔ پایدار را حداکثر ساختن همزمان اهداف سیستم زیستی (تنوع ژنتیک، تجدیدشوندگی، بهره‌وری بیولوژیک) اهداف سیستم اقتصادی (ارضای نیازهای اساسی، بسط و تعمیم برابری، افزایش کالاها و خدمات مفید) و اهداف سیستم اجتماعی (تنوع فرهنگی، پایداری تعادلی عدالت اجتماعی و مشارکت) می‌داند (Barbier,1995: 103). بر این اساس، توسعه پایدار روستایی دارای ۶ اصل عمومی است، اولین اصل بر ابعاد ۳ گانه اقتصادی، اجتماعی و محیطی پایه‌ریزی شده است. اصل دوم پیوند ابعاد مذکور را مورد توجه قرار داده و در اصل سوم و چهارم عدالت درون‌نسلی و بین‌نسلی مورد تاکید بوده است. در اصل پنجم نیز بر محوریت اصول پیشگیرانه پایداری و استفاده توام با پایداری از منابع و اصل ششم بر حفظ تنوع بیولوژیکی تاکید دارد (Cameron, 2004: 16). توسعه پایدار روستایی زمانی محقق خواهد شد که بین ابعاد آن تعادل گسترده‌ای برقرار شود (Dalal Clayton, 2002: 12, Jasrotia et al, 2017: 43). در این راستا، در پژوهش حاضر به منظور شناسایی و تحلیل عوامل بازدارنده توسعه روستایی در روستاهای شهرستان خلخال، از رویکرد توسعه پایدار بهره گرفته شد. شکل (۱).

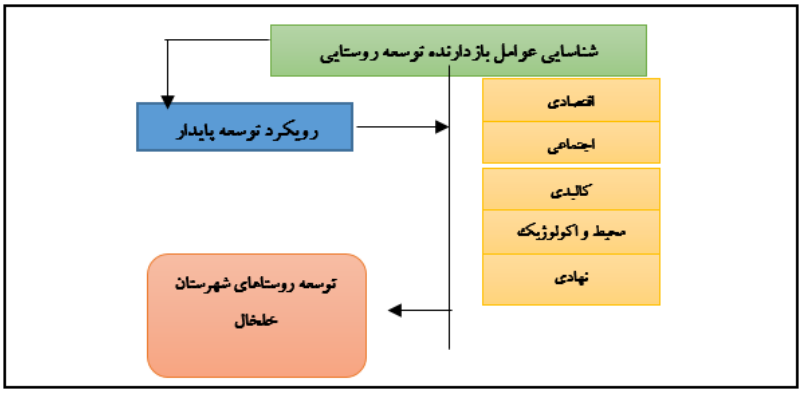

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

۲. روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر ماهیت توصیفی- تحلیلی و از نظر هدف کاربردی است. اطلاعات مورد نیاز به کمک اطلاعات اسنادی و میدانی جمع آوری شده است که به منظور جمع آوری اطلاعات اسنادی از ابزار فیش برداری و اطلاعات میدانی پرسشنامه بهره برده شده است. روایی پرسشنامه به کمک کارشناسان و اساتید امور روستایی تایید و جهت تایید پایایی آن تعدادی پرسش نامه در جامعه نمونه تکمیل و به کمک آلفای کرونباخ (۰,۷۷)مورد تایید قرار گرفت. جامعه آماری تحقیق کلیه سکونتگاه‌های روستایی در شهرستان خلخال می باشد. این شهرستان دارای سه بخش خورش رستم، شاهرود و مرکزی می باشد. با توجه به ماهیت طرح و به منظور شناخت کامل ، تمام شماری صورت گرفته است. بنابراین جامعه آماری و جامعه نمونه یکی خواهد بود. به همین علت حجم نمونه شامل کلیه سکونتگاههای روستایی موجود در شهرستان خلخال یعنی ۱۵۰ سکونتگاه روستایی بوده است. در بخش آمار توصیفی به جمع بندی اطلاعات بدست آمده از پرسشنامه های روستایی پرداخته شده و در بخش آمار تحلیلی از تکنیک SWOT بهره برده شده است. متغیرهای تحقیق شامل کلیه قوت ها، ضعف ها، فرصت ها و تهدیدها در سطح شهرستان خلخال و در قالب ۵ بعد محیطی-اکولوژیک، اجتماعی، جمعیتی و سیاسی، اقتصادی، کالبدی-فضایی و مدیریتی- نهادی می باشد.

۲- ۱. معرفی محدوده موردمطالعه

[1] Barbiyer

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

قلمرو جغرافیایی تحقیق شهرستان خلخال است که در ۳۷ درجه و ۷ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۵۶ دقیقه عرض شمالی و همچنین ۴۸ درجه و ۱ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۵۴ دقیقه طول شرقی قرار دارد. در حال حاضر شهرستان خلخال شامل سه بخش خورش رستم، شاهرود و مرکزی می باشد. بخش خورش رستم شهرستان خلخال به مرکزیت شهر هشجین شامل دهستان خورش رستم جنوبی و خورش رستم شمالی می شود. بخش شاهرود با مرکزیت شهر کلور شامل دهستان‌های پلنگا، شال و شاهرود می شود. بخش مرکزی نیز با مرکزیت شهر خلخال شامل سه دهستان خانندبیل شرقی و غربی و سنجبد شرقی می شود.

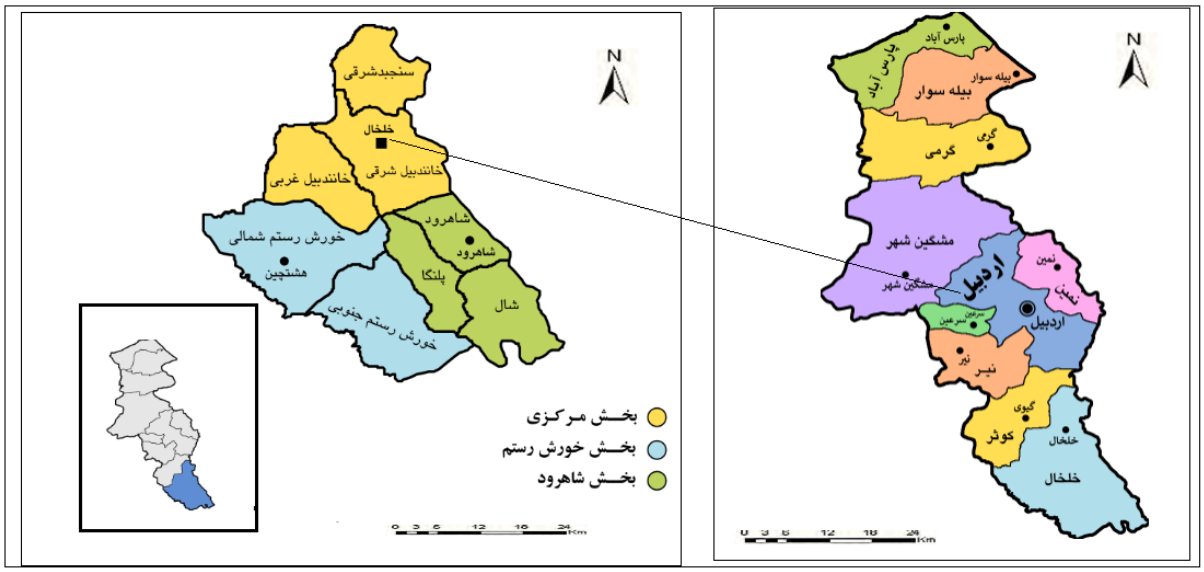

شکل ۲. نقشه موقعیت شهرستان خلخال و بخش‌های آن، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

جدول ۱. بررسی تعداد روستاها شهرستان خلخال به تفکیک دهستان

ردیف	نام بخش	نام دهستان	نام روستاها		تعداد روستاها		
			روستاهای دارای سکنه	روستاهای خالی از سکنه	دارای سکنه	خالی از سکنه	جمع
۱	خورش رستم	خورش رستم شمالی	دیز،شمس اباد،قوسجین،گاوان، کجل ،خط پرست،کبودچی ،کزج ،مزرعه ، دمدل، زاویه کیوی،ساربانان ،کرگزلو، کیوی، گل گلاب ، میره جین ، نوده ، اردبیلق، چنار،خوشنامه ، دوستلی، ،زندرق ،دایوکندی،،سقیزچی،ونن ،،کهلیک ، قره تکان ، کمردرق ،منامین، هشی ، کمر	بیلده ، کهراز و چناران	۳۱	۳	۳۴
		خورش رستم جنوبی	ازناوسر، اهو، جعفراباد، چنارلق، زاویه جعفراباد، سجهرود، برندق، پیشگمان، سفیداب/ اسبو، طویستان، گلوجه، نمهیل، اق سو، قشلاق برندق، کرنق، نساز، ویو	غیاث اباد	۱۷	۱	۱۸
۲	شاهرود	پلنگا	تیل عزیزاباد/ کرون کش، فرج اباد، کرین، لرد، میان رودان،	طالشه درق	۶	۱	۷
		شال	دیز، شال، احمداباد، الکش، تازه کندگلوزان، چملوگبین/ یاهلیق/، دشت اندر، شیخ علی لر، کهل دشت، اندرق، تازه کندگندم اباد، جلال اباد، کهل، گندم اباد، ماجولان، خانقاه گیلوان، صومعه رودبار، طهارم دشت، علی اباد، قشلاق دیز، قشلاق گیلوان، گیلوان،	رکن اباد	۲۲	۱	۲۳
		شاهرود	اسبو، اسکستان، درو، دیلم اباد	۰	۴	۰	۴
۳	مرکزی	خانندبیل شرقی	داودخانی، اناویز، ایلوانق، سنجبدله، علی اباد، گاودول، زرتشت اباد، گورانسراب، مزجین، اندبیل، بلیل، خانقاه سادات، خوجین، مجره، خمس، طهرستان، زاویه سادات، خانقاه بفراجرد، طولش، ال هاشم سفلی، ال هاشم علیا، بفراجرد،	قاراقیه، قره اغاج	۲۲	۲	۲۴

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

		خانندبیل غربی	اغبلاغ، پروج، کهران، لمعه دشت، ترزنق، ترک، شیخ جانلو، گرمخانه، گلوجه، یلوجه، بورگهیم، ترازوج، سوسهاب، کلی، اسمرود، بیرق، سوران، محموداباد، ارسون، قزل درق، گزاز، نیاخرم، وارث اباد، یوزناب	۰	۲۴	۰	۲۴
		سنجبدشرقی	اوچغازسفلی، اوجغازعلیا/بلوکان،خداقلی قشلاق، مصطفی لو، میل اغاردان، نواشانق، غفوراباد، چلمبر، کلار، لنبر، اق بولاغ، حاجی اباد، کلستان سفلی، کلستان علیا، مورستان	پیرانلو	۱۵	۱	۱۶
جمع	۳	۸	۱۴۱	۹	۱۴۱	۹	۱۵۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

۳. یافته‌های پژوهش

جهت شناسایی و تحلیل عوامل بازدارنده توسعه روستایی ابتدا به شناسایی دو عامل ضعف(W) و تهدید(T) و سپس شناسایی عوامل بازدارنده (WT)که ترکیبی از این دو عامل هستند در ۱۵۰ سکونتگاه روستایی مورد مطالعه پرداخته شد. اطلاعات مورد نیاز از دو عامل ضعف و تهدید به کمک ابزار پرسشنامه در قالب ۵ بعد محیطی-اکولوژیک، اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، کالبدی-فضایی و مدیتی-نهادی دسته بندی شد و سپس نقاط ضعف و تهدید موثر بر توسعه روستایی شهرستان جداسازی شده است.

جدول ۲: نقاط ضعف (w)موثربر توسعه روستایی شهرستان خلخال

زمینه ها	نقاط ضعف (w)	
محیطی – اکولوژیک	W11	کمبود و نبود آب آشامیدنی در سطح برخی روستاها و شهرهای شهرستان
	W12	عدم هدایت آبهای سطحی ، بهسازی محیط و فاضلاب شهری و روستایی
	W13	فرسایش خاک ، لغزش و رانش زمین در برخی روستاهای شهرستان
	W14	وجود مسیل ها و رودخانه های فصلی در سطح نقاط شهری و روستایی و محدودیت توسعه کالبدی سکونتگاه ها بویژه نقاط شهری
	W15	عدم تعادل بین مراتع و دام های درقلمروایلی عشایرکوچنده شهرستان
	W16	پراکندگی و محدود بودن زمین های کشاورزی به دلیل موقعیت کوهستانی دره ای و شیب زیاد اراضی
	W17	محدودیت قلمرو ایلی بویژه یازلاق و ییلاق از نظر برخورداری و دسترسی به خدمات زیربنایی و روبنایی
اجتماعی – فرهنگی	W1	عدم شناسایی دقیق منابع گردشگری با هدف تبدیل آنها به جاذبه های گردشگری و فراهم نبودن شرایط برای افزایش ضریب ماندگاری گردشگران
	W2	مهاجر فرستی سکونتگاههای شهری ، روستایی و عشایری با هدف اشتغال و نرخ رشد منفی جمعیت در کل شهرستان و بویژه نواحی روستایی و عشایری
	W3	افزایش میانه و میانگین سنی جمعیت شهرستان و گرایش به حاکمیت سالخوردگی جمعیت بویژه در سکونتگاههای روستایی و عشایری
	W4	سیر نزولی تعداد جمعیت شهری ، روستایی و عشایری بخش و ادامه روند آن از سال ۱۳۶۵ تاکنون
	W5	کم توجهی و بی توجهی و حتی فراموشی و غیرفعال و منسوخ شدن فعالیت های صنایع دستی در سطح روستاهای مستعد شهرستان
	W6	افزایش تعداد سکونتگاههای کم جمعیت و بویژه روستاهای کمتر از بیست خانوار یا ۱۰۰ نفر جمعیت و قرار گیری در پایین تر از آستانه خدمات رسانی و برنامه ریزی
	W7	کمبود نیروی متخصص و کارآمد و نبود و کمبود برنامه های آموزشی و ترویجی در سطح شهرستان
	W8	نبود و کمبود آنتن دهی موبایل و شبکه های تلویزیونی با توجه به دیجیتالی شدن شبکه های تلویزیونی و اینترنت بویژه در سطح روستاها و استقرارگاههای عشایری
	W9	برهم خوردن نسبت و ترکیب جنسی و ساختمان سنی جمعیت به جهت مهاجرفرستی با غلبه زنان بر مردان و سالخوردگان بر بزرگسالان و جوانان بویژه روستاها و عشایر کوچنده بخش
	W10	عدم فراهم نمودن زمینه های مشارکت در تهیه ، تصویب و اجرای طرح ها و پروژه های عمرانی در سطح روستاها و استقرارگاه های عشایری و حتی شهرها توسط شهروندان از طریق دستگاههای مجری طرح ها و پورژه های عمرانی.
	W11	کاهش متوسط انداز جمعیت روستایی وعشایری بخش با توجه به مهاجر فرستی و نرخ پایین باروری
	W12	عدم وجود مطالعات کافی در زمینه میراث تاریخی و فرهنگی شهرستان از جمله تپه دیزلین شهر هشجین
	W13	مشکلات و برخورد دام ها و کوچندگان بخش ، کوچندگان تالش و اختلاف مرزی با آنان
	W14	پایین بودن میزان دسترسی به اینترنت در سطح شهرستان اعم از نقاط شهری ، روستایی و عشایری
اقتصادی	W31	بالابودن میزان بیکاری و بویژه بیکاری فصلی در سطح شهرستان
	W32	غیرتجاری بودن تولیدات کشاورزی در سطح شهرستان و عدم ساماندهی عرضه تولیدات مازاد بر مصرف
	W33	پایین بودن سطح درآمد و عدم امکان مشارکت و سرمایه گذاری آنان در فرایند توسعه مناطق شهری ، روستایی و عشایری .

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

زمینه ها		نقاط ضعف (w)
	W34	کمبود و نبود کارگاه ها و واحدهای صنعتی کوچک و روستایی و نیز صنایع دستی در سطح شهرستان
	W35	عدم برخورداری از مجتمع های کشت و صنعت و دامپروری در مجموعه ها و منظومه های روستاهای شهرستان
	W36	نبود و کمبود صنایع کوچک و تبدیلی در سطح نقاط شهری ، روستایی و عشایری شهرستان
	W37	پایین بودن ارزش افزوده تولیدات کشاورزی به جهت دیمی بودن و بهره برداری سنتی
	W38	عدم وجود فعالیت های اقتصادی و اشتغال زایی در بخش های کشاورزی ، صنعت و خدمات در سطح بخش
	W39	عدم شناسایی کافی معادن موجود در سطح شهرستان به منظور بهره برداری آنها در سطح شهرستان .
	W390	افزایش بخش خدمات در مقایسه با سایر بخش های اقتصادی ، صنعت و کشاورزی در سطح سکونتگاههای شهری شهرستان
	W391	عدم حمایت جدی برای خرید تضمینی تولیدات دامی و فراورده های لبنی عشایر توسط دولت و یا هر راهکار جدید در راستای تداوم های عشایر کوچرو شهرستان .
	W392	دیمی بودن اراضی کشاورزی و پایین بودن میزان راندمان تولید انواع محصولات کشاورزی
	W393	کم توجهی و بی توجهی و حتی فراموشی فعالیت های صنایع دستی در سطح روستاهای مستعد
	W394	هزینه بالای اجرای ای عملیات ساختمانی و عمرانی به جهت قرارگرفتن آن در موقعیت کوهستانی در سطح شهرستان
	W395	پایین بودن سطح درآمد ، نبود پس انداز کافی و عدم امکان مشارکت در سرمایه گذاری آنان در فرایند توسعه شهرستان
	W396	کمبود تعداد دام برخی عشایر و محدودیت سرمایه جهت افزایش آن به منظور افزایش تولید آنها با توجه به امکانات موجود در بهره برداری از مراتع
نهادی- مدیریتی	W41	کمبود و نبود برنامه ها ،طرح ها و پروژه های مدون برای توسعه گردشگری شهری ، روستایی و عشایری
	W42	کمبود و نبود همکاری لازم بین بخش های دولتی ،تعاونی و خصوصی
	W43	عدم حمایت جدی دولت از عشایر کوچنده، در تولیدات مختلف دامی ،زراعی ، مرتعی و صنایع دستی .
	W44	موانع و مشکلات بهر گیری از تسهیلات بانکی جهت توسعه فعالیت های عشایری بویژه در زمینه دامداری ،زنبورداری و گیاهان دارویی در سطح شهرستان.
	W45	عدم برخورداری از سند توسعه روستایی در قالب طرح هادی و تعیین محدوده روستایی بویژه برای روستاهای کمتر از بیست خانوار یا یکصد نفر جمعیت
	W46	عدم شناسایی و مدیریت مناسب کوچندگان روستایی – عشایری در قالب محدوده های قشلاق یازلاق و ییلاقی در قلمرو ایلی هر طایفه و تیره
	W47	به خطر افتادن و ازبین رفتن باغات و طبیعت زیبای شهر و پیرامون آن به لحاظ عدم مدیریت دستگاههای ذیربط در جلوگیری از تغییر کاربری زمین
	W48	عدم تجهیز و برخورداری از خدمات برتر در مراکز خدمات دهی اعم از مرکز شهرستان و مراکز بخش های شهرستان.
	W49	ضعف مدیریت در بخش بهداشتی و درمانی بخش های شهرستان
	W490	عدم برخورداری از مدیریت اجرایی (دهیاری) برای روستاهایی کم جمعیت بویژه روستاهای کمتر از ۲۰ خانوار و یا ۱۰۰ نفرجمعیت
	W491	کمبود نیروی کارشناسی و متخصص و نبود و کمبود برنامه های آموزشی و ترویجی در سطح بخش
	W492	کم توجهی و بی توجهی مدیران دستگاههای مرتبط با امور عشایری برای بهبود وضعیت آنان
کالبدی – فضایی	W51	عدم برخورداری از راههای ارتباطی بین روستایی استاندارد (زیرسازی ،اصلاح هندسی ،عرض راه ، آسفالت و ....) .
	W52	عدم برخورداری از جاده های بین مزارع و محدوده های زیست قشلاقی ،یازلاقی و ییلاقی برای روستائیان و عشایر کوچنده
	W53	عدم برخورداری و دسترسی برخی سکونتگاه های روستایی به خدمات زیربنایی و روبنایی در سطح شهرستان
	W54	اجرای کندو عدم اجرای تعداد قابل توجهی از طرح های هادی مصوب روستاهای بالای بیست خانواریا ۱۰۰ نفر جمعیت و بیستر
	W55	آسیب پذیری بافت کالبدی سکونتگاههای روستایی به جهت استفاده از مصالح کم دوام و فرسودگی بافت مسکونی بویژه در هسته های مرکزی آنها .
	W56	عدم پراکنش مکانی و فضایی مناسب سکونتگاههای روستایی و عشایری بویژه روستاهای با فاصله زیاد از مراکز شهرستان و مراکز بخش ها .
	W57	کمبود و نبود دامپزشک با توجه به فعالیت غالب دامداری در جامعه عشایری و روستاهای با موقعیت کوهستانی دامنه ای و دره ای شهرستان
	W58	عدم برخورداری از زیرساخت ها ،امکانات و خدمات زیربنایی و روبنایی متناسب با شرایط فرهنگی ، اجتماعی و بویژه اقتصادی عشایر کوچنده و روستاهای کوهستانی دره ای و دامنه ای که موجب کاهش علاقه آنان به تدام این زندگی و فعالیت شده است .
	W59	محدودیت فیزیکی توسعه کالبدی مرکز شهرستان خلخال باتوجه به موقعیت کوهستانی و میان کوهی آن بصورت شمال جنوبی
	W510	هزینه بالای اجرای عملیات ساختمانی و عمرانی ناشی از قرارگرفتن در منطقه کوهستانی و سردسیر استان و کشور
	W511	نبود و نامناسب بودن راه دسترسی بین قشلاق و ییلاق و فاصله زیاد با مراکز خدماتی برتر بخش و مراکز مصرف تولیدات عشایر در سطح بخش
	W512	نبود و محدودیت امکانات زیرساختی برای ماندگاری و افزایش آن برای گردشگران
	W513	فاصله نسبتاً زیاد سکونتگاههای روستایی با مراکز خدماتی برتر (مراکز بخش و شهرستان)
	W514	در بن بست قرارگرفتن بخش به واسطه نبود راه های ارتباطی
	W515	عدم شناسایی منابع و تبدیل آنها به جاذبه های گردشگری در سطح بخش و کمبود فضاهای خدمات دهی برای گردشگران در سطح بخش
	W516	قرار گرفتن روی گسل و خط زلزله با خطر نسبی بالا و عدم وجود مطالعه زمین شناسی جامع در سطح شهرستان .
	W517	کمبود و نبود راه های ارتباطی و دسترسی به خدمات زیربنایی و روبنایی مانند برق و آب بهداشتی ، قابل شرب و عدم دسترسی به وسایل نقلیه و مخابرات در سطح شهرستان
	W518	محدودیت محیطی بخش به جهت موقعیت کوهستانی دره ای آن از شمال به جنوب که بهره برداری و استقرار سکونتگاهها و فعالیت ها را با محدودیت های جدی مواجه نموده است .
	W519	فراهم نبودن زمینه بهره برداری از ذخایر و منابع شن و ماسه رودخانه های دائمی و فصلی موجود در سطح بخش

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

زمینه ها	نقاط ضعف (w)	
	W520	فرسودگی بخش مرکزی شهر و عدم وجود اعتبار کافی جهت احیاء و بازساخت بخش مرکزی شهرخلخال .

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

در ادامه مطابق جدول (۳)، به شناسایی تهدیدها و جداسازی تهدیدهای موثر در توسعه شهرستان به تفکیک (۵)، بعد مورد مطالعه در شهرستان خلخال پرداخته شده است.

جدول ۳: تهدید های(T) موثربر توسعه روستایی شهرستان خلخال

زمینه ها	تهدید ها (T)	
محیطی – اکولوژیکی	T11	بروز خشکسالی و سرمازدگی محصولات زراعی و باغی و بیماری های دامی و طیور
	T12	دیمی بودن اغلب اراضی کشاورزی به جهت کمبود و نبود منابع آب های سطحی و زیرزمینی و عدم مهار آن ها .
	T13	رانش ،لغزش و سیل گیری برخی سکونتگاههای روستایی و شهری شهرستان
	T14	کوهستانی بودن ،شیب زیاد و توپوگرافی خاص محدوده های روستایی و شهری که موجب به حداقل رسیدن فعالیت و سکونت در آنها می گردد.
	T15	محدودیت شرایط اقلیمی در فصول سرد سال در کنار محدودیت سکونتگاههای روستایی و شدت بخشیدن به انزوای بیشتر آنها و نیز توقف فعالیت های اقتصادی در این خصوص
	T16	عدم شناسایی توان های محیطی سکونتگاههای روستایی به منظور برنامه ریزی توسعه آنها در زمینه کشاورزی ، صنعت و خدمات
	T17	فرسایش خاک و کاهش اراضی قابل بهره کشی از زمین ها بویژه اراضی کشاورزی
	T18	کمبود آب آشامیدنی و کشاورزی در سطح سکونتگاههای روستایی و استقرارگاههای عشایری
	T19	کاهش مساحت ،کیفیت پایین مراتع و عدم تعادل بین مرتع و دام در سطح سکونتگاههای شهری ،روستایی و استقرارگاههای عشایری
	T190	تغییر کاربری های زراعی و باغی در بسیاری از روستاهای اراضی داخل و پیرامون شهرها
	T191	حمله و هجوم حیوانات وحشی در قلمرو ایلی بویژه در محدوده های قشلاقی، یازلاقی و به خطر افتادن امنیت جانی دام ها
	T192	بروز پدیده خشکسالی ،کاهش تولیدات و محصولات قابل فروش آنها به بازارها و عدم حمایت کافی دستگاههای متولی از عشایر و شیب داربودن محدوده های شهری شهرستان
	T193	امکان بروز سیل در قسمت های جنوبی شهر و شیب دار بودن محدوده شهر کلور و روستاهای بخش
	T194	عدم شناسایی توان های محیطی سکونتگاههای روستایی به منظور برنامه ریزی توسعه آنها در زمینه کشاورزی ، صنعت و خدمات
	T195	محدودیت های مراتع در اختیار عشایر با توجه به تعداد و تنوع انواع دام های آنان در قلمروهای ایلی آنها
	T196	توسعه کالبدی شهر و روستاهای بخش و خطر گسترش بی رویه ساخت و ساز دراراضی زراعی و باغی شهرستان
اجتماعی – فرهنگی	T21	مهاجر فرستیو پیری، جمعیت و کاهش نیروهای فعال در سکونتگاههای شهری ،روستایی و عشایری
	T22	عدم شناسایی دقیق و درست منابع گردشگری در راستای تبدیل به انواع جاذبه های گردشگری طبیعی و فرهنگی
	T23	خروج نیروهای انسانی تحصیل کرده ،با تجربه و ماهر در قالب انتقال و مهاجرت از سکونتگاههای شهری و روستایی شهرستان
	T24	هجوم و جایگزینی فرهنگ غیربومی به جای فرهنگ اصیل و بومی و تغییر ارزش ها و نگرش ها با تاکید بر زبان ،گویش ،لهجه ،آداب و رسوم و سبک زندگی
	T25	عدم تقویت و رعایت عدالت فضایی گروه های قومی و زبانی و مذهبی در سکونتگاههای شهری ،روستایی و عشایری
	T26	فاصله گیری از فرهنگ بومی و سنتی روستاها و افزایش شکاف بین سنت و مدر نیته و فاصله گیری از پست مدرنیسه با تأثیرپذیری ازعملکرد نقش فضای مجازی در حوزه فرهنگی
	T27	افزایش و گسترش مصرف مواد مخدر در شهرها و برخی سکونتگاههای روستایی و عشایری شهرستان
	T28	کمبود اشتغال و افزایش بیکاری در نقاط شهری و مهاجرفرستی از آنها مانند سکونتگاههای روستایی و عشایری
	T29	عدم رعایت معماری بومی در ساخت و سازهای شهری و روستایی باتوجه به به دانش بومی در سطح سکونتگاهها و از دست دادن هویت و ماهیت هریک از آن ها
	T290	غالب شدن جمعیت سالخورده بر سایر قشرهای اجتماعی در بافت قدیمی و با هویت شهرها
	T291	شکل گیری فعالیت های بزهکاری و ظهور و بروز ناهنجاری های اجتماعی در نقاط شهری و برخی سکونتگاههای روستایی و پیامدها و آثار منفی آن در فرهنگ عمومی شهرستان
	T292	کاهش متوسط تعداد ،بعد خانوار و جمعیت سکونتگاههای روستایی و تخلیه تعدادی از روستاها و به حد نصاب نرسیدن جمعیت در راستای برخورداری از انواع خدمات و بویژه خدمات روبنایی

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

زمینه ها	تهدید ها (T)	
	T293	بی انگیزگی عشایر به ادامه زندگی کوچندگی با توجه به مشکلات آنان در قلمرو ایلی خود و عدم تأمین رضایت آنان با درنظرگرفتن شرایط محیطی- اکولوژیک ،اجتماعی ، فرهنگی ،اقتصادی ، نهادی - مدیریتی و کالبدی – فضایی
	T294	بروز اختلافات بر سرمراتع بین شهرستان خلخال و تالش در محدوده های ییلاقی عشایر کوچنده بخش های شاهرود و مرکزی با شهرستانهای تالش ،رضوانشهر و ماسال
	T295	مزاحمت و آزار و اذیت روستاهای همجوار در محدوده های قابل زیست عشایر
	T296	عدم تمایل عشایر و بویژه فرزندان آنان به ادامه فعالیت های کوچندگی به خاطر شرایط سخت و طاقت فرسای زندگی آنان از قلمروها و بویژه محدوده های زیست تابستانی
اقتصادی	O31	
	T31	پایین بودن بنیه مالی ساکنین روستا و عدم فراهم شدن زمینه ریسک پذیری آنان در سرمایه گذاری و توسعه شهرستان
	T32	نبود و کمبود فرصت های شغلی و وجود بیکاری پنهان و آشکار در سطح شهرستان
	T33	کوچک بودن قطعات زمین های قابل بهره برداری کشاورزی در بخش های زراعت ، باغداری و نیز کوچک بودن واحدهای دامداری و دامپروری ،طیور ،زنبورعسل ،صنایع دستی و کارگاهی و غیر اقتصادی بودن فعالیت های مذکور
	T34	عدم حمایت کامل بیمه ای و ضمانت خرید انواع محصولات کشاورزی ،صنایع دستی و کارگاه و معافیت های مالیاتی در سطح شهرستان
	T35	عدم وجود و کمبود شدید مراکز صنعتی و اشتغال زا در سطح شهرستان
نهادی- مدیریتی	T41	نبود سیاست ها و خط مشی های مشخص در راستای بهره گیری از توان ،ظرفیت و استعدادهای سکونتگاههای شهرستان و بویژه روستاهای عشایر
	T42	حاکمیت شیوه های بهره برداری سنتی از زمین های کشاورزی و مقرون به صرفه نبودن آنها در سطح سکونتگاههای روستایی و استقرارگاههای عشایری .
	T43	عدم توسعه سکونتگاههای روستایی بر اساس برنامه های نتوسعه بلند مدت ، میان مدت و کوتاه مدت
	T44	افزایش محرومیت روستاها و فاصله گیری از مراکز خدماتی برتر و بویژه مرکز شهرستان و مراکز بخش و محرومیت از امکانات ،خدمات و آنها
	T45	عدم حفاظت و تخریب آثار و بناهای یادمانی ، تاریخی و مذهبی با ارزش گردشگری در سکونتگاههای روستایی
کالبدی – فضایی	T51	فرسودگی کالبدی بافت شهرها و روستاها بویژه در بخش مرکزی آنها ، عدم وجود اعتبار کافی و روند رو به افزایش آنها در سطح شهرستان
	T52	عدم بهسازی کالبدی روستایی در قالب اجرای طرح های هادی روستایی و تعیین محدوده های روستایی با توجه به پیشینه طرح برای تمامی روستاهای باتعداد ۲۰ خانوار یا ۱۰۰ نفر جمعیت و بالاتر
	T53	حاکم نبودن شبکه و سلسله مراتب سکونتگاههای روستایی در شهرستان و بخش ها
	T54	عرض کم معابر و ریزدانگی و فشردگی بافت و کاهش کارایی کاربری ها در رابطه با پدافند غیرعامل در سطح سکونتگاههای شهرستان .
	T55	عدم رعایت معماری بومی در ساخت و سازهای روستایی با توجه به دانش بومی در سکونتگاههای روستایی و از دست دادن هویت و ماهیت هریک از آنها

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

جدول ۴: نتایج نقاط ضعف(W) و تهدید(T) موثر شناسی شده در شهرستان خلخال

	عامل	تعداد	درصد		عامل	تعداد	درصد
نقاط ضعف(W)	محیطی-اکولوژیک	۷	۱۰,۱۴	نقاط تهدید(T)	محیطی-اکولوژیک	۱۶	۳۴,۰۴
	اجتماعی – فرهنگی	۱۴	۲۰,۲۹		اجتماعی – فرهنگی	۱۶	۳۴,۰۴
	اقتصادی	۱۶	۲۳,۱۹		اقتصادی	۵	۱۰,۶۴
	نهادی –مدیریتی	۱۲	۱۷,۳۹		نهادی -مدیریتی	۵	۱۰,۶۴
	کالبدی – فضایی	۲۰	۲۸,۹۹		کالبدی – فضایی	۵	۱۰,۶۴
	جمع	۶۹	۱۰۰		جمع	۴۷	۱۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

در ادامه نیز، بر اساس مدل SWOT به اولویت‌بندی بین گروهی نقاط ضعف(W) و تهدید(T) پرداخته شده است.

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

جدول ۵: اولویت بندی بین گروهی عوامل SWOT بالاتر از میانگین کل امتیازات موثر در توسعه روستایی شهرستان خلخال

	نقاط ضعف (W)	امتیاز وزنی		نقاط ضعف (W)	امتیاز وزنی
W21	عدم شناسایی دقیق منابع گردشگری با هدف تبدیل آنها به جاذبه های گردشگری و فراهم نبودن شرایط برای افزایش ضریب ماندگاری گردشگران	۰,۳۷۲۷۲	W32	غیرتجاری بودن تولیدات کشاورزی در سطح شهرستان و عدم ساماندهی عرضه تولیدات مازاد بر مصرف	۰,۱۲۰۶۳
W22	مهاجر فرستی سکونتگاههای شهری ، روستایی و عشایری با هدف اشتغال و نرخ رشد منفی جمعیت در کل شهرستان و بویژه نواحی روستایی و عشایری	۰,۳۶۸۵۲	W33	پایین بودن سطح درآمد و عدم امکان مشارکت و سرمایه گذاری آنان در فرایند توسعه مناطق شهری ، روستایی و عشایری .	۰,۱۱۶۹۵
W3	بالابودن میزان بیکاری و بویژه بیکاری فصلی در سطح شهرستان	۰,۳۱۹۹۸	W3	کمبود و نبود کارگاه ها و واحدهای صنعتی کوچک و روستایی و نیز صنایع دستی در سطح شهرستان	۰,۰۹۴۴۰
W11	کمبود و نبود آب آشامیدنی در سطح برخی روستاها و شهرهای شهرستان	۰,۳۰۴۵۶	W23	افزایش میانه و میانگین سنی جمعیت شهرستان و گرایش به حاکمیت سالخوردگی جمعیت بویژه در سکونتگاههای روستایی و عشایری	۰,۰۹۲۷۷
W51	عدم برخورداری از راههای ارتباطی بین روستایی استاندارد (زیرسازی ،اصلاح هندسی ،عرض راه ، آسفالت و ....) .	۰,۳۰۴۵۶	W35	عدم برخورداری از مجتمع های کشت و صنعت و دامپروری در مجموعه ها و منظومه های روستاهای شهرستان	۰,۰۹۲۷۷
W4	کمبود و نبود برنامه ها ،طرح ها و پروژه های مدون برای توسعه گردشگری شهری ، روستایی و عشایری	۰,۲۳۷۶۰	W5	عدم برخورداری و دسترسی برخی سکونتگاه های روستایی به خدمات زیربنایی و روبنایی در سطح شهرستان	۰,۰۵۴۴۸
W1	عدم هدایت آبهای سطحی ، بهسازی محیط و فاضلاب شهری و روستایی	۰,۲۲۲۸۰	W42	کمبود و نبود همکاری لازم بین بخش های دولتی ،تعاونی و خصوصی	۰,۰۴۷۵۹
W52	عدم برخورداری از جاده های بین مزارع و محدوده های زیست قشلاقی ،یازلاقی و ییلاقی برای روستائیان و عشایر کوچنده	۰,۱۲۴۳۷			
	تهدید ها(T)	**امتیاز وزنی**		**تهدید ها(T)**	**امتیاز وزنی**
T11	بروز خشکسالی و سرمازدگی محصولات زراعی و باغی و بیماری های دامی و طیور	۰,۲۹۹۹۸	T51	فرسودگی کالبدی بافت شهرها و روستاها بویژه در بخش مرکزی آنها ، عدم وجود اعتبار کافی و روند رو به افزایش آنها در سطح شهرستان	۰,۱۵۸۱۴
T31	پایین بودن بنیه مالی ساکنین روستا و عدم فراهم شدن زمینه ریسک پذیری آنان در سرمایه گذاری و توسعه شهرستان	۰,۲۵۵۸۶	T32	نبود و کمبود فرصت های شغلی و وجود بیکاری پنهان و آشکار در سطح شهرستان	۰,۱۰۶۸۸
T21	مهاجر فرستیو پیری، جمعیت و کاهش نیروهای فعال در سکونتگاههای شهری ،روستایی و عشایری	۰,۲۴۶۱۷	T24	هجوم و جایگزینی فرهنگ غیربومی به جای فرهنگ اصیل و بومی و تغییر ارزش ها و نگرش ها با تاکید بر زبان ،گویش ،لهجه ،آداب و رسوم و سبک زندگی	۰,۰۹۲۷۰
T41	نبود سیاست ها و خط مشی های مشخص در راستای بهره گیری از توان ،ظرفیت و استعدادهای سکونتگاههای شهرستان و بویژه روستاهای عشایر	۰,۲۳۹۸۲	T52	عدم بهسازی کالبدی روستایی در قالب اجرای طرح های هادی روستایی و تعیین محدوده های روستایی با توجه به پیشینه طرح برای تمامی روستاهای باتعداد ۲۰ خانوار یا ۱۰۰ نفر جمعیت و بالاتر	۰,۰۹۲۷۰
T12	دیمی بودن اغلب اراضی کشاورزی به جهت کمبود و نبود منابع آب های سطحی و زیرزمینی و عدم مهار آن ها .	۰,۱۸۶۸۴	T25	عدم تقویت و رعایت عدالت فضایی گروه های قومی و زبانی و مذهبی در سکونتگاههای شهری ،روستایی و عشایری	۰,۰۸۲۳۷
T22	عدم شناسایی دقیق و درست منابع گردشگری در راستای تبدیل به انواع جاذبه های گردشگری طبیعی و فرهنگی	۰,۱۷۷۰۱	T14	کوهستانی بودن ،شیب زیاد و توپوگرافی خاص محدوده های روستایی و شهری که موجب به حداقل رسیدن فعالیت و سکونت در آنها می گردد.	۰,۰۷۹۵۳

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

T23	خروج نیروهای انسانی تحصیل کرده ،با تجربه و ماهر در قالب انتقال و مهاجرت از سکونتگاههای شهری و روستایی شهرستان	۰,۱۷۲۱۹	T26	فاصله گیری از فرهنگ بومی و سنتی روستاها و افزایش شکاف بین سنت و مدر نیته و فاصله گیری از پست مدرنیسه با تأثیرپذیری ازعملکرد نقش فضای مجازی در حوزه فرهنگی	۰,۰۷۹۵۳
T42	حاکمیت شیوه های بهره برداری سنتی از زمین های کشاورزی و مقرون به صرفه نبودن آنها در سطح سکونتگاههای روستایی و استقرارگاههای عشایری .	۰,۱۷۲۱۹	T33	کوچک بودن قطعات زمین های قابل بهره برداری کشاورزی در بخش های زراعت ، باغداری و نیز کوچک بودن واحدهای دامداری و دامپروری ،طیور ،زنبورعسل ،صنایع دستی و کارگاهی و غیر اقتصادی بودن فعالیت های مذکور	۰,۰۷۹۵۳
T43	عدم توسعه سکونتگاههای روستایی بر اساس برنامه های نتوسعه بلند مدت ، میان مدت و کوتاه مدت	۰,۱۶۵۰۹	T27	افزایش و گسترش مصرف مواد مخدر در شهرها و برخی سکونتگاههای روستایی و عشایری شهرستان	۰,۰۷۴۰۰
T13	رانش ،لغزش و سیل گیری برخی سکونتگاههای روستایی و شهری شهرستان	۰,۱۶۰۴۴			

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

مطابق جدول (۵)، نتایج نشان داد، عوامل بازدارنده: شامل ۱۵ عامل ضعف و ۱۹ عامل تهدید بوده و جمع امتیاز وزنی این عوامل، ۵/۷۹ است. در ادامه نیز، مطابق جدول (۶)، عامل‌ها بر اساس امتیاز وزنی در ۴ سطح، سطح بندی شده‌اند که سطح یک بیشترین امتیاز وزنی و سطح چهار کمترین امتیاز وزنی را داراست.

جدول ۶: توزیع تعداد ، درصد و و ترکیب عوامل بازدارنده SWOT بر اساس اولویت بندی بین گروهی بالاتر از میانگین

شرح	عوامل بازدارنده (SO)	
	تهدید ها(T)	ضعف ها(W)
تعداد	۱۹	۱۵
درصد	۲۹,۶۹	۲۳,۴۴
امتیاز وزنی	۲,۹۲	۲,۸۷
جمع تعداد	۳۴	
جمع امتیاز وزنی	۵,۷۹	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

جدول ۷. اولویت بندی نهایی بین گروهی عوامل توسعه SWOT در توسعه شهرستان خلخال

اولویت	نام عامل	امتیاز وزنی	کد عامل	سطح بندی
۱	عدم شناسایی دقیق منابع گردشگری با هدف تبدیل آنها به جاذبه های گردشگری و فراهم نبودن شرایط برای افزایش ضریب ماندگاری گردشگران	۰,۳۷۲۷۲	W21	۱
۲	مهاجر فرستی سکونتگاههای شهری ، روستایی و عشایری با هدف اشتغال و نرخ رشد منفی جمعیت در کل شهرستان و بویژه نواحی روستایی و عشایری	۰,۳۶۸۵۲	W22	۱
۳	بالابودن میزان بیکاری و بویژه بیکاری فصلی در سطح شهرستان	۰,۳۱۹۹۸	W31	۱
۴	کمبود و نبود آب آشامیدنی در سطح برخی روستاها و شهرهای شهرستان	۰,۳۰۴۵۶	W11	۱
۵	عدم برخورداری از راههای ارتباطی بین روستایی استاندارد (زیرسازی ،اصلاح هندسی ،عرض راه ، آسفالت و ....) .	۰,۳۰۴۵۶	W51	۱
۶	بروز خشکسالی و سرمازدگی محصولات زراعی و باغی و بیماری های دامی و طیور	۰,۲۹۹۹۸	T11	۱
۷	پایین بودن بنیه مالی ساکنین روستا و عدم فراهم شدن زمینه ریسک پذیری آنان در سرمایه گذاری و توسعه شهرستان	۰,۲۵۵۸۶	T31	۲
۸	مهاجر فرستیو پیری، جمعیت و کاهش نیروهای فعال در سکونتگاههای شهری ،روستایی و عشایری	۰,۲۴۶۱۷	T21	۲
۹	نبود سیاست ها و خط مشی های مشخص در راستای بهره گیری از توان ،ظرفیت و استعدادهای سکونتگاههای شهرستان و بویژه روستاهای عشایر	۰,۲۳۹۸۲	T41	۲
۱۰	کمبود و نبود برنامه ها ،طرح ها و پروژه های مدون برای توسعه گردشگری شهری ، روستایی و عشایری	۰,۲۳۷۶۰	W41	۲
۱۱	عدم هدایت آبهای سطحی ، بهسازی محیط و فاضلاب شهری و روستایی	۰,۲۲۲۸۰	W12	۲

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

اولویت	نام عامل	امتیاز وزنی	کد عامل	سطح بندی
۱۲	دیمی بودن اغلب اراضی کشاورزی به جهت کمبود و نبود منابع آب های سطحی و زیرزمینی و عدم مهار آن ها .	۰,۱۸۶۸۴	T12	۳
۱۳	عدم شناسایی دقیق و درست منابع گردشگری در راستای تبدیل به انواع جاذبه های گردشگری طبیعی و فرهنگی	۰,۱۷۷۰۱	T22	۳
۱۴	خروج نیروهای انسانی تحصیل کرده ،با تجربه و ماهر در قالب انتقال و مهاجرت از سکونتگاههای شهری و روستایی شهرستان	۰,۱۷۲۱۹	T23	۳
۱۵	حاکمیت شیوه های بهره برداری سنتی از زمین های کشاورزی و مقرون به صرفه نبودن آنها در سطح سکونتگاههای روستایی و استقرارگاههای عشایری .	۰,۱۷۲۱۹	T42	۳
۱۶	عدم توسعه سکونتگاههای روستایی بر اساس برنامه های نتوسعه بلند مدت ، میان مدت و کوتاه مدت	۰,۱۶۵۰۹	T43	۳
۱۷	رانش ،لغزش و سیل گیری برخی سکونتگاههای روستایی و شهری شهرستان	۰,۱۶۰۴۴	T13	۳
۱۸	فرسودگی کالبدی بافت شهرها و روستاها بویژه در بخش مرکزی آنها، عدم وجود اعتبار کافی و روند رو به افزایش آنها در سطح شهرستان	۰,۱۵۸۱۴	T51	۳
۱۹	عدم برخورداری از جاده های بین مزارع و محدوده های زیست قشلاقی ،یازلاقی و ییلاقی برای روستائیان و عشایر کوچنده	۰,۱۲۴۳۷	W52	۴
۲۰	غیرتجاری بودن تولیدات کشاورزی در سطح شهرستان و عدم ساماندهی عرضه تولیدات مازاد بر مصرف	۰,۱۲۰۶۳	W32	۴
۲۱	پایین بودن سطح درآمد و عدم امکان مشارکت و سرمایه گذاری آنان در فرایند توسعه مناطق شهری ، روستایی و عشایری .	۰,۱۱۶۹۵	W33	۴
۲۲	نبود و کمبود فرصت های شغلی و وجود بیکاری پنهان و آشکار در سطح شهرستان	۰,۱۰۶۸۸	T32	۴
۲۳	کمبود و نبود کارگاه ها و واحدهای صنعتی کوچک و روستایی و نیز صنایع دستی در سطح شهرستان	۰,۰۹۴۴۰	W34	۴
۲۴	افزایش میانه و میانگین سنی جمعیت شهرستان و گرایش به حاکمیت سالخوردگی جمعیت بویژه در سکونتگاههای روستایی و عشایری	۰,۰۹۲۷۷	W23	۴
۲۵	عدم برخورداری از مجتمع های کشت و صنعت و دامپروری در مجموعه ها و منظومه های روستاهای شهرستان	۰,۰۹۲۷۷	W35	۴
۲۶	هجوم و جایگزینی فرهنگ غیربومی به جای فرهنگ اصیل و بومی و تغییر ارزش ها و نگرش ها با تاکید بر زبان ،گویش ،لهجه ،آداب و رسوم و سبک زندگی	۰,۰۹۲۷۰	T24	۴
۲۷	عدم بهسازی کالبدی روستایی در قالب اجرای طرح های هادی روستایی و تعیین محدوده های روستایی با توجه به پیشینه طرح برای تمامی روستاهای باتعداد ۲۰ خانوار یا ۱۰۰ نفر جمعیت و بالاتر	۰,۰۹۲۷۰	T52	۴
۲۸	عدم تقویت و رعایت عدالت فضایی گروه های قومی و زبانی و مذهبی در سکونتگاههای شهری ،روستایی و عشایری	۰,۰۸۲۳۷	T25	۴
۲۹	کوهستانی بودن ،شیب زیاد و توپوگرافی خاص محدوده های روستایی و شهری که موجب به حداقل رسیدن فعالیت و سکونت در آنها می گردد.	۰,۰۷۹۵۳	T14	۴
۳۰	فاصله گیری از فرهنگ بومی و سنتی روستاها و افزایش شکاف بین سنت و مدر نیته و فاصله گیری از پست مدرنیسه با تأثیرپذیری ازعملکرد نقش فضای مجازی در حوزه فرهنگی	۰,۰۷۹۵۳	T26	۴
۳۱	کوچک بودن قطعات زمین های قابل بهره برداری کشاورزی در بخش های زراعت ، باغداری و نیز کوچک بودن واحدهای دامداری و دامپروری ،طیور ،زنبورعسل ،صنایع دستی و کارگاهی و غیر اقتصادی بودن فعالیت های مذکور	۰,۰۷۹۵۳	T33	۴
۳۲	افزایش و گسترش مصرف مواد مخدر در شهرها و برخی سکونتگاههای روستایی و عشایری شهرستان	۰,۰۷۴۰۰	T27	۴
۳۳	عدم برخورداری و دسترسی برخی سکونتگاه های روستایی به خدمات زیربنایی و روبنایی در سطح شهرستان	۰,۰۵۴۴۸	W53	۴
۳۴	کمبود و نبود همکاری لازم بین بخش های دولتی ،تعاونی و خصوصی	۰,۰۴۷۵۹	W42	۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

مطابق جدول (۷)، از مجموع (۳۴) عامل، (۶) عامل در سطح یک (شامل ۵ ضعف، ۱ تهدید)، (۵) عامل در سطح دو (شامل ۲ ضعف، ۳ تهدید)، (۷) عامل در سطح سه (شامل ۷ تهدید) و (۱۶) عامل در سطح چهار(شامل ۸ ضعف، ۸ تهدید) قرار دارند.

جدول۸ توزیع تعداد و درصد سطوح اولویت بندی نهایی بین گروهی عوامل توسعه SWOT در توسعه شهرستان خلخال

شرح	ضعف ها(w)		تهدید ها(T)		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
سطح یک (۰,۳۷۳۷۲-۰,۲۹۱۴۸)	۵	۳۳,۳۳	۱	۵,۲۶	۶	۱۷,۶۵
سطح دو (۰,۲۹۱۴۲-۰,۲۱۰۱۵)	۲	۱۳,۳۳	۳	۱۵,۷۹	۵	۱۴,۷۰
سطح سه(۰,۲۱۰۱۴-۰,۱۲۸۸۷)	۰	۰,۰۰	۷	۳۶,۸۴	۷	۲۰,۵۹
سطح چهار (۰,۱۲۸۸۶-۰,۰۴۲۷۹)	۸	۵۳,۳۳	۸	۴۲,۱۱	۱۶	۴۷,۰۶
جمع	۱۵	۱۰۰	۱۹	۱۰۰	۳۴	۱۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

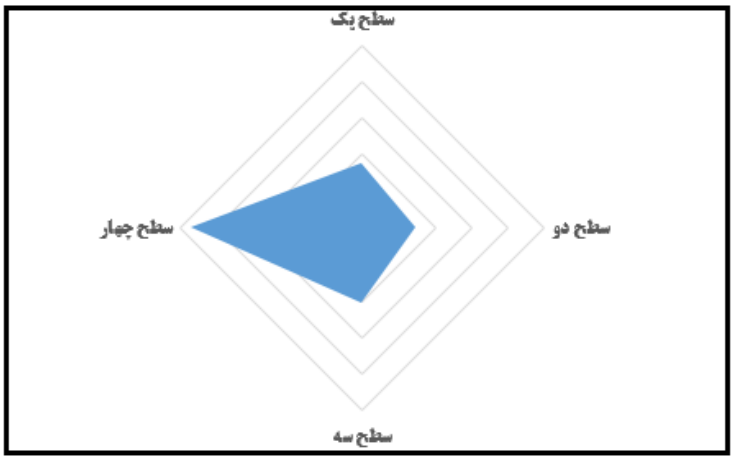

شکل ۳. درصد سطوح اولویت‌بندی نهایی بین گروهی عوامل توسعه SWOT در توسعه شهرستان خلخال، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

سطح‌بندی این عوامل کلید برنامه‌ریزی کاربردی خواهد بود و سیاست‌گذاران و مدیران روستایی می‌توانند با بهره‌گیری از نتایج فوق برنامه‌ای کاربردی در محدوده مورد مطالعه ارائه دهند. در ادامه جهت برنامه‌ریزی کمی راهبردی از یک ابزار استراتژی با عنوان ماتریس کمی برنامه ریزی استراتژیک (Quantitative Strategic Planning Matrix) استفاده شده است. برای شکل‌دهی به این استراتژی به ضعف‌ها و تهدیدها به عنوان عوامل بحرانی نیاز است سپس با انتصاب امتیاز جذابیت در چهار سطح (امتیاز۱=جذاب نمی باشد، امتیاز ۲=تا حدودی جذاب است، امتیاز ۳= در حد قابل قبول جذاب است و امتیاز ۴=بسیار جذاب است) به دادن امتیاز جذابیت به هر یک از عوامل پرداخته و سپس با ضرب امتیاز وزنی و امتیاز جذابیت جمع امتیاز جذابیت محاسبه و آورده شده است. امتیاز بالا در این تکنیک نشان‌دهنده اهمیت بیشتراست.

جدول ۹. برنامه ریزی کمی راهبردی (اولویت بندی راهبردی قابل قبول QSPM)

عوامل داخلی و خارجی			WT	
			امتیاز جذابیت	جمع امتیاز جذابیت
W21	عدم شناسایی دقیق منابع گردشگری با هدف تبدیل آنها به جاذبه های گردشگری و فراهم نبودن شرایط برای افزایش ضریب ماندگاری گردشگران	۰,۳۷۲۷۲	۴	۱,۴۹
W22	مهاجر فرستی سکونتگاههای شهری ، روستایی و عشایری با هدف اشتغال و نرخ رشد منفی جمعیت در کل شهرستان و بویژه نواحی روستایی و عشایری	۰,۳۶۸۵۲	۴	۱,۴۶
W31	بالابودن میزان بیکاری و بویژه بیکاری فصلی در سطح شهرستان	۰,۳۱۹۹۸	۳	۱,۱۰
W11	کمبود و نبود آب آشامیدنی در سطح برخی روستاها و شهرهای شهرستان	۰,۳۰۴۵۶	۳	۱,۰۰
W51	عدم برخورداری از راههای ارتباطی بین روستایی استاندارد (زیرسازی ،اصلاح هندسی ،عرض راه ، آسفالت و ....) .	۰,۳۰۴۵۶	۳	۱,۰۰
W41	کمبود و نبود برنامه ها ،طرح ها و پروژه های مدون برای توسعه گردشگری شهری ، روستایی و عشایری	۰,۲۳۷۶۰	۳	۰,۶۱
T11	بروز خشکسالی و سرمازدگی محصولات زراعی و باغی و بیماری های دامی و طیور	۰,۲۹۹۹۸	۳	۰,۹۷
T31	پایین بودن بنیه مالی ساکنین روستا و عدم فراهم شدن زمینه ریسک پذیری آنان در سرمایه گذاری و توسعه شهرستان	۰,۲۵۵۸۶	۳	۰,۷۰
T21	مهاجر فرستی و پیری، جمعیت و کاهش نیروهای فعال در سکونتگاههای شهری ،روستایی و عشایری	۰,۲۴۶۱۷	۳	۰,۶۵
T41	نبود سیاست ها و خط مشی های مشخص در راستای بهره گیری از توان ،ظرفیت و استعدادهای سکونتگاههای شهرستان و بویژه روستاهای عشایر	۰,۲۳۹۸۲	۳	۰,۶۲
				۱۳,۷۴

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

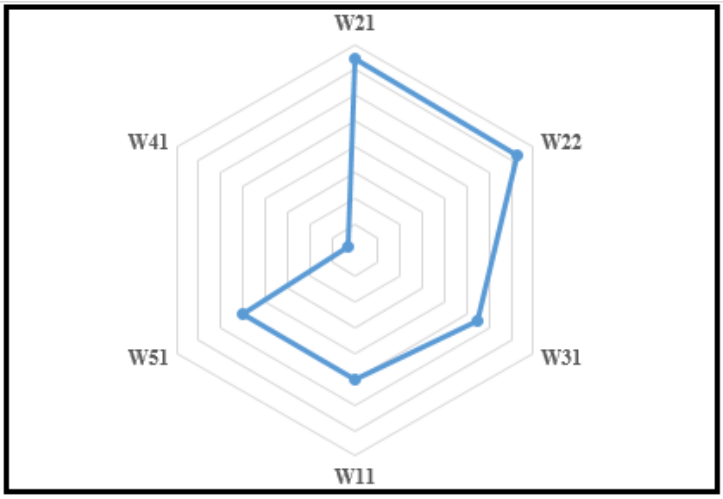

شکل ۴. اولویت بندی راهبردی قابل قبول با تکیه بر (ضعف‌ها)، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

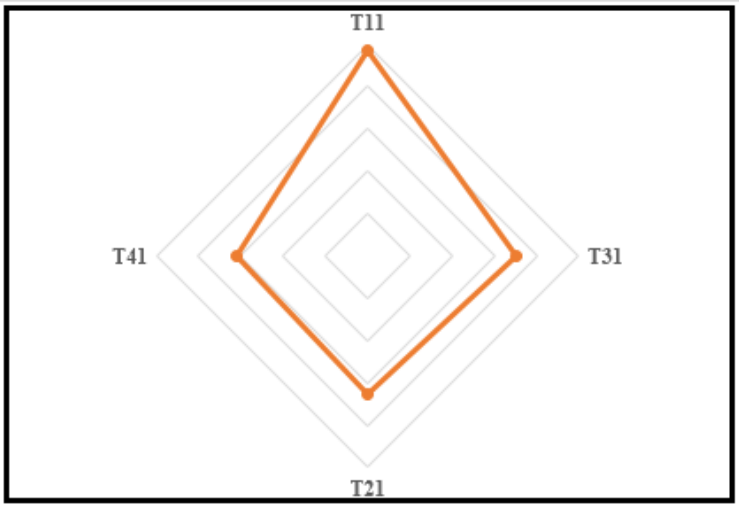

شکل ۵. اولویت بندی راهبردی قابل قبول با تکیه بر (تهدیدها)، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۰

نتایج جدول (۹)، و شکل‌های (۴ و ۵)، نشان داد، عدم شناسایی دقیق منابع گردشگری با هدف تبدیل آنها به جاذبه‌های گردشگری و فراهم نبودن شرایط برای افزایش ضریب ماندگاری گردشگران، مهاجر فرستی سکونتگاه‌های شهری، روستایی و عشایری با هدف اشتغال و نرخ رشد منفی جمعیت در کل شهرستان خلخال و بویژه نواحی روستایی و عشایری، بالابودن میزان بیکاری و بویژه بیکاری فصلی در سطح شهرستان از مهمترین عواملی است که تمرکز بر آنها و تلاش برای محو و یا کمرنگ کردن آنها امکان حصول به توسعه روستایی در محدوده مورد مطالعه را تسریع می بخشد.

۴. بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش، در راستای موضوع مقاله تنها نقاط ضعف و تهدید که جهت شناسایی عوامل بازدارنده لازم و ضروری بودند، آورده شده است. پس از شناسایی این عوامل جهت بدست آوردن امتیاز وزنی از اولویت‌بندی بین گروه مقبول در تکنیک SWOT استفاده شد و این امتیازها پایه و اساس سطح ضعف‌ها و تهدیدها در قالب عوامل بازدارنده موثر در توسعه روستایی شدند. پس از سطح بندی مشخص شد از مجموع ۳۴ عامل ۶ عامل در سطح یک (شامل ۵ ضعف، ۱ تهدید)، ۵ عامل در سطح دو(شامل ۲ ضعف، ۳ تهدید)، ۷ عامل در سطح سه (شامل ۷ تهدید)و ۱۶ عامل در سطح چهار(شامل ۸ ضعف، ۸ تهدید) قرار دارند. سپس جهت تحلیل بیشتر و ارائه برنامه ریزی کمی راهبردی از شیوهQSPM استفاده شد و به کمک

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

محاسبه جمع امتیاز جذابیت مشخص شد عدم شناسایی دقیق منابع گردشگری با هدف تبدیل آنها به جاذبه های گردشگری و فراهم نبودن شرایط برای افزایش ضریب ماندگاری گردشگران، مهاجر فرستی سکونتگاههای شهری ، روستایی و عشایری با هدف اشتغال و نرخ رشد منفی جمعیت در کل شهرستان و بویژه نواحی روستایی و عشایری، بالابودن میزان بیکاری و بویژه بیکاری فصلی در سطح شهرستان از مهمترین عواملی است که تمرکز بر آنها و تلاش برای محو و یا کمرنگ کردن آنها امکان حصول به توسعه روستایی در محدوده مورد مطالعه را تسریع می بخشد. در نهایت نتایج تحقیق با مطالعات Ahmadi & Sajadi (2012)، Ahmadi Kish et al (2016)، همخوانی و مطابقت دارد.

در یک جمع‌بندی نهایی می‌توان گفت، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل، گویای چالش‌ها و تنگناهای متعددی هستند که در مسیر توسعه پایدار روستایی و تحقق پایداری در فراراه روستا-های شهرستان خلخال قرار دارد. برنامه‌ریزی و مدیریت اصولی در راستای تحقق توسعه پایدار و پر کردن شکاف، نیازمند شناخت صحیح از نقاط ضعف و نهدیداتی است که در سایه تحلیل سطح پایداری بدست می‌آید. بر این اساس، در کلیه روستاهای شهرستان خلخال هنگام آن فرا رسیده است که گرایش‌های دوگانگی از برنامه‌ریزی توسعه حذف شود. گرایش‌هایی که شهری را در مقابل روستایی و صنعت را در مقابل کشاورزی قرار می‌دهد، در عوض باید گرایش به قرار دادن شهر در کنار روستا و صنعت در کنار کشاورزی و به طور کلی هماهنگی این عناصر در برنامه‌ریزی توسعه ملحوظ نظر باشد. باید سعی گردد موانع موجود بر سر راه هماهنگی، جامع-بینی و در کنار هم قرار دادن عناصر فوق شناسایی شوند، تا از این طریق روستاهای این شهرستان به توسعه پایدار در ابعاد (اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، زیست‌محیطی، نهادی) دست یابند. در این راستا، پیشنهادهایی جهت توسعه روستایی و تسریع روند موجود در روستاهای شهرستان و با توجه به بررسی های میدانی ارائه می گردد.

ارائه طرح هایی در زمینه ارائه تسهیلات جهت تولیدات کشاورزی(دادن تهسیلات وحمایت از کشاورزان(زراعت و باغداری)، دادن تسهیلات در قالب وام کم بهره و طولانی به متقاضیان در خصوص توسعه دامداری و دامپروری، دادن تسهیلات در قالب وام کم بهره و طولانی به متقاضیان در خصوص توسعه زنبورداران، دادن تسهیلات ویژه جهت خرید اداوات کشاورزی)

- ارائه طرح هایی در زمینه گردشگری(شناسنامه دار کردن منابع و جاذبه گردشگری، کنترل و جلوگیری از حفاریهای غیر مجاز در محدوده های باستانی، شناسایی منابع و جاذبه های گردشگری و تهیه اطلس گردشگری شهری ، روستایی و عشایری، شناسایی و معرفی محدوده های حفاظت شده گردشگری، ایجاد و گسترش و توسعه امکانات ، تاسیسات و زیر ساختهای گردشگری برای سکونتگاههای هدف گردشگری، اطلاع رسانی و معرفی روستاهای گردشگری از طریق نصب تابلو، ارتقاء و تبدیل روستاهای برخوردار از منابع و جاذبه های گردشگری به روستاهای هدف گردشگری)
- ارائه طرح هایی در زمینه فعالیتهای اشتغال زا(راه اندازی شعبه بانک کشاورزی، ایجاد و راه اندازی بازارچه محلی، دادن امتیاز نانوایی به روستا، ایجاد اشتغال برای جوانان از طریق ارائه تسهیلات ویژه و کم بهره)

فهرست منابع

1. Ake Caude, (1996), Democracy and Development in Africa, the brookings Institute, Washington D.C
2. Aref, F, (2010), Barriers of Agricultural Development in Iran: A Case study of Fars Province, Journal of American Science, 6(11):41034-1037.
3. Avijit, G. 1998, Ecology and Development in Third World, Second Edition, Routledge, London. P3.
4. Ahmadi, F., & Sajadi, A. 2012 examining the obstacles in sustainable rural development from viewpoint of experts. Journal of agricultural extension and education

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

research, 5(3 (19)), 69-80. SID. https://sid.ir/paper/189962/en. (in Persian)

5. Ahmadikish, A.A., Ahmadvand, M., & Sharifzadeh, M. 2017. Comparative analysis of the causes of rural underdevelopment: the case of villages in margoon district of boyer-ahmad County. Iranian agricultural extension and education journal, 12(2), 123-135. Sid. https://sid.ir/paper/109190/en. (In Persian).
6. Azekia, M. Ghafari, G. 2018. Rural development with emphasis on the rural society of Iran, first edition. Tehran: Ney Publishing. pp. 28. (in Persian)
7. Axinn, G. H., Axinn, N. W. 1997. Collaboration in Rural Development, a Practioner.
8. Cameron, J.W., (2004), Measuring and reporting on sustainability: Beyond the triple bottom line, published by the Victorian auditor general office.
9. Dalal – Clayton, B. and S. Bass, (2002), Sustainable Development Strategies, the International Institute for Envaironment and Development, Earthscan Publication Ltd, Londen, Sterling, VA.
10. Dobie, P. 2004. Models for National Strategies: Building Capacity for Sustainable Development, Development Policy Journal, Vol. 1, and Special Issue: Capacity for P31Sustainable Development, 2004.
11. Esiobu, N.S. and G.O.G. Ibe. 2015. Analysis of entrepreneurship development in agriculture among arable crop farmers in imo state, Nigeria. International Journal of African and Asian Studies, 7(3): 92 - 99.
12. Fallahtabar, N. 2018. Challenges of rural development initiatives from sustainable development perspective using swot model. V.7. Issue 28. PP: 187-202. 20.1001.1.22286462.1396.7.4.13.9. (in Persian)
13. Lee, A.2006. Community development: Current issues and challenges combat poverty. The Community Health Exchange (CHEX), Scottish Community Development Centre (SCDC).p33.
14. Jumapour, M. 2010. An introduction to rural development planning, perspectives and methods. Tehran: Samit Publications. (in Persian)
15. Madu, A. I. (2007), “Case study: the underlying factors of rural development patterns in the Nsukka region of southeastern Nigeria”. Journal of Rural and Community Development. Vol. 2, No. 2: 110-122.
16. Nazm Far, H. 2016. Analysis of the level of rural development and the level of prosperity of the villages of West Azarbaijan province. Spatial Economy and Rural Development, No. 1. pp. 159-175. (In Persian).
17. Nourozi, M., & Hayati, D. 2015. Factors affecting sustainable rural livelihoods as perceived by farmers in Kermanshah province. Iranian agricultural extension and education journal, 11(1), 127-144. Sid. https://sid.ir/paper/109310/en. (In Persian).
18. Prisenk, Jernej. Turk, Jernej. 2022. Assessment of Concept between Rural Development Challenges and Local Food Systems: A Combination between Multi-Criteria Decision Analysis and Econometric Modelling Approach. Approach. Sustainability 2022, 14, 3477. https://doi.org/10.3390/ su14063477.
19. Pourtaheri M, nemati R. The Prioritization of Rural Development Problems with Emphasis on Peasants Viewpoint. SPACE ECONOMY & RURAL DEVELOPMENT 2013; 1 (2):113-128

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]

URL: http://serd.khu.ac.ir/article-1-1573-fa.html. (In Persian).

20. Rivera, M. W., & Qamar, K. M. (2003). Agricultural extension, rural development and the food security challenge. Rome: FAO. 14-16.
21. Rizvan, M. R, Badri, S. A. Torabi, Z. Hajari, B.2016. Identification of rural development solutions using SOAR participatory framework case: Meighan village. Space economy and rural development. 1395; 5 (18): 27-43. (in Persian).
22. Savari, Moslem. Ebrahimi Maymand, Reza. 2013. Barriers of sustainable rural development from perspective of experts. International journal of Advanced Biological and Biomedical Research. Volume 1, Issue 8, 2013: 789-794.
23. Shivakshi Jasrotia, SH., Kansal A., Sharma, M., Gupta S. (2017), Application of Sustainable Solar Energy Solutions for Rural Development, A Concept for Remote Villages of India, Advances in Health and Environment Safety, 209-217.
24. Karim, M. H. Sardar Shahraki, A. Hosseini, S. M. 2017. Obstacles to rural development from the viewpoint of farmers in Hirmand. Space Economy and Rural Development Quarterly. Year 7. First issue. pp. 149-166. (In Persian).
25. Karimi Etemad, F. Yaghoubi, J. 2016. Meta-analysis of obstacles to rural development in Iran. National Conference on Natural Resources and Sustainable Development in Central Zagros. (In Persian).
26. Wackernagel, M., Yount, J.D. 2000. Footprints for Sustainability, Vol. 2, No. 1, PP. 23-44.
27. Zaheri, M.Majnoony Totakhaneh, A. Khodapanah, K. 2020.Developing local propulsion of rural development using futures study method Case Study: Rural settlements of Bonab County. Geography and development.18.N.59. PP: 41-66. 10.22111/GDIJ.2020.5460. (In Persian).
28. Yadghar, A. 2004. The process of changes and challenges of rural development in Iran. Geographical research quarterly, 36(48), 71-90. Sid. https://sid.ir/paper/5476/en. (In Persian).

[Downloaded from gsma.lu.ac.ir on 2024-10-12]